

Maastrichtse advocaat strijdt tegen Shell: 'Veel schade is niet meer te vermijden'

Vandaag om 06:40 door Peter Bruijns



Roger Cox: "Als onze generatie niet snel voor een kanteling zorgt, zal de prijs worden betaald door onze kinderen en kleinkinderen." .Foto: Luc Lodder

Hij heeft de smaak te pakken. Na zijn succesvolle klimaatzaak tegen de Nederlandse staat pakt advocaat Roger Cox (50) uit Maastricht nu de handschoen op tegen Shell.

Het olieconcern moet zijn beleid afstemmen op de klimaatdoelen van Parijs. De gang naar de rechter kost honderdduizenden euro's maar kan in dit geval effectiever zijn dan protestacties op straat.

Waarom begint u namens Milieudefensie een rechtszaak tegen Shell?

"Milieudefensie vindt dat Shell zich aan de klimaatdoelstelling van het Parijs-akkoord moet houden. Dat houdt in dat de wereldwijde opwarming onder de 2 graden Celsius moet worden gehouden. Om dat te bereiken moeten we in 2050 geen emissies meer aan de atmosfeer toevoegen. En dat betekent dat Shell het oppompen van olie en gas moet gaan afbouwen."

Maar het klimaatakkoord van Parijs gaat over afspraken tussen landen, niet tussen bedrijven.

"Ja, Shell is geen partij. Maar uit het akkoord blijkt dat de hele wereld het erover eens is dat een opwarming van 2 graden of meer, een groot gevaar voor de mensheid is. Dat is belangrijk, want ook de rechter zal dit als uitgangspunt nemen. Iedereen die meewerkt aan de opwarming van 2 graden of meer, maakt zich schuldig aan wat we 'gevaarstelling' noemen: Shell creëert door zijn olie- en gasproductie een gevaar voor

anderen dat zo groot is, dat je mag eisen dat er maatregelen worden getroffen om dat gevaar te voorkomen.”

Er zijn talloze bedrijven die broeikasgassen produceren, waarom pikt u er één uit?

"Het aandeel van veel bedrijven - maar ook van u en mij - in het totale klimaatprobleem is te klein om juridisch aan te pakken. Maar bij Shell is dat anders. Shell is verantwoordelijk voor een-vijftigste van alle emissies sinds de industriële revolutie. Dat is juridisch een voldoende relevant aandeel. Ter vergelijking: de Nederlandse overheid die is veroordeeld om te zorgen voor meer emissiereductie, heeft een aandeel van 0,5 procent in de wereldwijde emissies. Shell is een grotere uitstoter.”

Dus de kans dat u de rechtszaak tegen Shell wint is nog groter dan bij de geslaagde rechtszaak voor Urgenda tegen de Nederlandse Staat?

"Nou, het is een net iets andere zaak. De Nederlandse Staat heeft de taak het publieke belang te dienen. Shell mag haar eigen belang dienen en mag streven naar zoveel mogelijk winst. Maar daar zijn grenzen aan: Shell mag niet aan grote maatschappelijke schade bijdragen. Het concern is juridisch aanspreekbaar op haar rol in het grote klimaatprobleem. Ook omdat Shell al in de jaren tachtig wist van het klimaatprobleem en van het catastrofale gevaar van broeikasgassen. Delen van de wereld zouden onbewoonbaar worden en we zouden rekening moeten houden met klimaatvluchtelingen, zoetwatervoorraden zouden slinken, enzovoorts: het was allemaal bekend. Dat blijkt uit interne documenten.”

Maar Shell heeft ook gezegd de klimaatdoelstellingen van Parijs te steunen.

"Ja, dat lijkt zo voor het brede publiek. In de jaren negentig erkende Shell al dat het een zorgplicht heeft om het probleem op te lossen. In advertenties werd al gerept van het afscheid nemen van olie en gas, en investeren in zonne-energie, windmolens en biogas. Maar begin deze eeuw is die koers volledig losgelaten en werd ingezet op olie en gas van de vervuilendste soort, namelijk olie uit teerzanden en schaliegas. Pas sinds anderhalf jaar belooft men weer dingen te gaan veranderen. Maar als het al gebeurt, is het veel en veel te weinig. Shell is het meest koolstofintensieve bedrijf van de hele wereld geworden, en dat moet gewoon veranderen.”

Shell heeft nog een maand de tijd om te reageren op de dagvaarding die u stuurde.

"Ik verwacht niet dat ze akkoord zullen gaan met de eisen van Milieudefensie, en dan zullen we gaan procederen. Shell ligt nu onder vuur van haar eigen aandeelhouders vanwege het uitblijven van een groenere koers, en het niet naleven van het klimaatakkoord van Parijs. Er is een resolutie waarin staat dat Shell de Parijs-doelstellingen moet opnemen in het bedrijfsbeleid en daar in alle toekomstige beslissingen rekening mee moet houden. Maar de directie wil in alle vrijheid een eigen koers blijven varen. Pensioenfondsen zoals Aegon gaan echter wel voor die resolutie stemmen.“

Roger Cox tegen Shell, dat is David die het opneemt tegen Goliath?

„Ik denk dat het niet langer zo wordt gezien. Ik heb in 2015 al succes geboekt met de rechtszaak tegen de staat. Inmiddels worden wereldwijd steeds meer van dit soort klimaatzaken ingediend. Niet alleen door milieuorganisaties, maar inmiddels ook door steden als New York en San Francisco die het stijgende water vrezen. Een Peruaanse boer klaagt energiereus RWE aan omdat zijn bergdorpje wordt bedreigd door een smeltende gletsjer. Steeds meer juristen geven aan dat er meer kansen zijn om vervuilers juridisch aan te pakken. We hebben het tij mee. Het risico dat je als overheid of bedrijf dat zich met fossiele brandstoffen bezighoudt, wordt aangesproken, komt steeds dichterbij.”

Dus de gang naar de rechter kan veel effectiever zijn dan massaal de straat op gaan.

"Het is een andere manier van actie ondernemen. De klimaatverandering zorgt voor een groot mondiaal gevaar, waar de politiek niet altijd een oplossing voor heeft. Regelgeving loopt achter de feiten aan, onder andere door de lobby's van bedrijven als Shell. Jaren geleden kwam ik op het idee een boek te schrijven: Revolutie met Recht. Het recht kun je veel meer inzetten om de groene innovatieve industriële revolutie op gang te brengen. Ik heb toen al bedacht dat het toch wel heel gek zou zijn als het dadelijk volledig uit de klauwen gelopen is en niemand ooit die derde macht in de samenleving bij dat probleem betrokken heeft. Dat kan alleen als mensen bereid zijn een zaak aan de rechter voor te leggen en te vragen of het allemaal zo maar kan, dat creëren van het alomvattende gevaar waar straks niemand aan kan ontsnappen.”

Dat u bij de rechtbank hebt gewonnen van de Nederlandse staat was een mijpaal.

"Ja, daarmee is het hele klimaatdebat in één keer veranderd. De rechter heeft alle bewijzen gezien en is er van overtuigd dat mensen het probleem veroorzaken, dat de opwarming met meer dan 2 graden een enorm groot gevaar voor de samenleving is, en dat er wat aan moet gebeuren. Vanaf die uitspraak is het hele politieke landschap veranderd en zijn we niet meer bezig met de vraag of er iets moet gebeuren, maar wat er moet gebeuren."

Er lopen ook rechtszaken tegen de Belgische staat om de zogenoemde scheurtjesreactoren sneller te sluiten.

"Ik weet niet of dat een vergelijkbare aanpak is. Eerst moet je de feiten op een rij hebben. Is die kerncentrale daadwerkelijke een reële dreiging voor de omgeving? Er is kennelijk nog wel degelijk discussie of die scheurtjes nu wel of niet gevaarlijk zijn. Als het wel zo is, kun je mogelijk terugvallen op de jurisprudentie van de Urgenda-zaak, maar daar ken ik het dossier niet goed genoeg voor."

DSM-baas Feike Sijbesma probeert in de hele wereld CO2-beprijzing door te voeren om fabrikanten te stimuleren minder broeikasgassen uit te stoten. Is dat een goede methode?

"Dat is evident. De grootste stap die gezet kan worden is mondiaal een koolstofprijs invoeren. Maar dat gaat heel moeizaam en er is geen concreet uitzicht dat het er ooit van komt. Ook het Europese systeem is uiterst wankel. Een hele hoge koolstofprijs is de beste marktprikkel die er is, maar het gaat veel te lang duren en dus kunnen we daar niet op wachten."

Hoe ziet u de toekomst van de wereld voor uw kinderen?

"Ik ben hiermee begonnen omdat ik daar heel bezorgd over ben. In 2006 gingen mijn ogen open door de klimaatfilm An Inconvenient Truth van Al Gore. Tot die tijd was ik vrij onnozel op het klimaatvlak. We hebben op kosten van ons kantoor die film in 20 bioscopen in heel Nederland een maand lang gratis laten draaien. Zo ben ik in deze problematiek gerold. Hoe meer je weet, hoe moeilijker het is los te laten. Je begrijpt steeds beter wat er allemaal op het spel staat, en daar moet je wat aan doen. Dat heeft geleid tot mijn boek Revolutie met Recht."

Dat boek beschrijft hoe je het recht kunt gebruiken om de energietransitie te versnellen en de groene duurzame industriële revolutie te creëren.

"Die revolutie is nodig om onze toekomst veilig te stellen. Vanaf dat moment zijn mijn twee werelden als bezorgde burger en mijn beroep als advocaat met elkaar versmolten geraakt. Dat heeft tot een enorme versnelling geleid van het inzetten van het recht voor het goede doel. Dus ik ben bezorgd en dat zal ik blijven ook. Heel veel schade is niet meer te vermijden."

Dat is geen optimistische boodschap

"Ik kan wel optimistisch worden van steeds meer beweging in de samenleving om dingen te veranderen. Zelfs rolmodellen voor de jeugd, zoals Doutzen Kroes, houden zich bezig met milieuproblemen. De jeugd begrijpt steeds beter dat vlees een enorme milieuvvervuiler is. Veganistisch eten is helemaal uit de verdomhoek. Dus je ziet wel hele mooie bewegingen in de samenleving. Maar we moeten ons realiseren dat 1,5 graad opwarming sowieso niet meer te vermijden is."

Wat betekent dat?

"Heel veel schade zal zeker ontstaan, maar we moeten nu zorgen dat er geen catastrofale schade ontstaat. We zadelen onze kinderen en kleinkinderen op met veel meer weersextremen en klimaatschade dan we ooit voor mogelijk hielden. Maar we bezorgen ze ook een enorme financiële last om de gevolgen van die problemen op te vangen. Als onze generatie niet snel voor een kanteling zorgt, zal de prijs worden betaald door onze kinderen en kleinkinderen. Terwijl we nu alle middelen hebben om het te doen. Er is geen excuus. We moeten nu handelen."